

Nr 51.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till bestämmelser angående undersökning och tillgodogörande af mineralfyndighet å viss kronojord; gifven Stockholms slott den 11 februari 1910.

Under återopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att, under förutsättning att af Kungl. Maj:t framlagdt förslag till lag om ändrad lydelse af 1, 3, 8, 10, 17, 22, 44 och 65 §§ grufvestadgan antages af Riksdagen, antaga härvid fogade förslag till bestämmelser angående undersökning och tillgodogörande af mineralfyndighet å viss kronojord.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kunglig nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres sjukdom:

GUSTAF ADOLF.

Oskar Nylander.

Förslag

till

**bestämmelser angående undersökning och tillgodogörande af mineralfyndighet
å viss kronojord.**

Om fyndighets undersökning (skärpning).

1 §.

Vill någon å kronojord (kronan tillhörig jord), som ej innehafves under ständig besittningsrätt eller är till boställe anslagen, anställa arbete (skärpning) för undersökning af fyndighet, innehållande sådant mineral, hvarom i 1 § grufvestadgan förmåles, eller apatit eller magnesit, söke därtill tillstånd (skärpningstillstånd) på sätt nedan sägs.

2 §.

Skärpningstillstånd må ej meddelas å:

1) område, som förklarats skola utgöra statsgrufvefält, eller som redan är föremål för skärpningstillstånd, för grufdriftstillstånd, hvarom i 17 § nedan förmåles, eller för rätt på grund af inmutning;

2) område, beläget på mindre afstånd än tvåhundra meter från boningshus eller från annan åbyggnad, där den är uppförd vid gård, eller från tomtplats eller trädgård, med mindre medgifvande härtill lämnats af såväl ägaren till byggnaden, tomtplatsen eller trädgården, som den, hvilken därtill har nyttjanderätt, dock att under byggnad, hvarom nu sagts, ej innefattas byggnad, som är uppförd för grufdrift;

- 3) område, tillhörande kyrkogård eller begravningsplats;
- 4) område på mindre afstånd än trettio meter från sådan järnväg eller kanal, som är upplåten för allmän trafik, så vidt ej medgifvande af vederbörande myndighet eller styrelse lämnats.

3 §.

Ansökning om skärpningstillstånd skall ske skriftligen hos bergmästaren i orten och innehålla uppgift å:

sökandens namn, hemvist och yrke;

mineralanledningens art;

egendom, socken och län, där det område ansökningen afser är beläget;

medelpunkten i detta område (skärpningspunkten) med så noggrann beskrifning å denna punkts belägenhet, att någon osäkerhet därom ej kan uppstå; skolandet denna punkt vara utmärkt å topografisk, afvittrings- eller annan vid ansökningen fogad karta i skala ej understigande 1 : 200,000.

Vid ansökningen skall tillika fogas intyg att sökanden är välfrejdad svensk undersåte.

Sökanden vare vidare pliktig att i förskott å kostnaden för kungörelse, hvarom i 6 § förmäles, till bergmästaren erlægga tio kronor.

4 §.

Öfver inkommen ansökan skall bergmästaren ofördröjligen och senast trettio dagar efter mottagandet meddela skriftligt beslut. Finner bergmästaren nödigt infordra ytterligare upplysning i afseende å arten af den angifna mineralanledningen, skärpningspunktens läge eller annan omständighet, som för ansökningens bedömande kan vara af betydelse, äge han förelägga sökanden att därmed inkomma inom viss lämplig tid, räknad från den dag beslutet gafs, och vare, i händelse den tid försittes, den då gjorda ansökningen förfallen, hvilken påföljd bör i beslutet intagas. Beträffande förskott å kungörelsekostnad, hvarom i 3 § sägs, äge bergmästaren meddela föreläggande i enahanda ordning.

5 §.

1 mom. Är mineralanledningen icke af den art, som i 1 § afses, eller har den uppgifna skärpningspunkten blifvit förlagd å område, där enligt 2 § skärpningstillstånd ej må meddelas, varde ansökningen afslagen.

2 mom. Har skärpningspunkten förlagts å område, som varit men ej längre är föremål för skärpnings- eller grufdriftstillstånd, skall bergmästaren öfversända ansökningen jämte eget utlåtande till bergsöfverstyrelsen.

6 §.

Finner bergmästaren hinder ej möta för bifall till ansökningen, skall han utfärda bevis (skärpningsседel) af innehåll att sökanden äger med andras uteslutande anställa skärpning inom ett område, innefattande en omkrets med 400 meters afstånd från skärpningspunkten. Fallor inom sagda område mark, hvarå enligt 2 § skärpningstillstånd ej må meddelas, eller mark, hvarom i 5 § 2 mom. sägs, skall skärpningstillståndet gälla allenast för öfrig del af området.

Skärpningsседeln skall vidare innehålla:

- 1) angifvande af mineralanledningens art samt beskrifning å skärpningspunktens läge;
- 2) tiden, då ansökningen inkom till bergmästaren;
- 3) den benämning, hvarunder anläggningen må kunna från andra dylika skiljas;
- 4) ett angifvande af de villkor, som jämlikt 8—14 §§ här nedan skola för tillståndet gälla.

Bergmästaren låte inom sextio dagar från skärpningsседelns utfärdande i kyrkan till den socken eller församling, där det upplätta området är beläget, äfvensom i tidning inom orten kungöra, att tillståndet meddelats, med uppgift å tillståndshafvarens namn och skärpningspunktens läge; insände ock ofördröjligen till Konungens befallningshafvande afskrift af skärpningsседeln.

7 §.

Hafva flere ingifvit ansökningar, som afse samma område, skall den, hvilkens ansökan först inkom, äga företräde till erhållande af skärpnings-tillstånd.

Hafva ansökningarna inkommit samma dag, hänskjute bergmästaren ärendet till Konungen, som bestämmer, hvilken af sökandena må erhålla tillstånd.

8 §.

Skärpningstillstånd skall gälla från dagen för skärpningsседelns utfärdande till löpande årets slut samt under nästföljande tre kalenderår; ägande bergmästaren på ansökan af tillståndshafvaren att, om särskilda

förhållanden därtill föranleda, medgifva förlängning af denna tid med högst två år.

Erhåller tillståndshafvaren under den sålunda bestämda skärpnings-tiden grufdriftstillstånd, skall dock skärpningstillståndet upphöra att gälla vid grufdriftstillståndets meddelande. Har han gjort ansökan om grufdriftstillstånd, hvilken vid nämnda tids utgång är på pröfning beroende, fortfar skärpningstillståndet att gälla, så länge ansökningen är under pröfning.

9 §.

1 mom. Skärpning må bestå i jordrymning, sprängning, diamantborrning, upprättande af magnetiska kartor eller andra arbeten, som kunna lända till kännedom om fyndighetens storlek, beskaffenhet och värde.

2 mom. Å dessa arbeten skall under skärpningstiden, räknadt från den 1 januari efter det skärpningstillståndet meddelats, årligen användas ett belopp af minst trehundra kronor, med skyldighet för tillståndshafvaren att, för hvarje kalenderår, före den 1 april året därefter hos bergmästaren styrka, huru stort belopp för ändamålet utgifvits. Tillståndshafvaren äge dock, om han hellre så vill, att under ett år fullgöra arbetskyldigheten för ett eller flera af de efterföljande. Sedan tillståndshafvaren gjort ansökan om grufdriftstillstånd, vare han, så länge ansökningen är på pröfning beroende, från arbetsskyldighet befriad.

10 §.

Under skärpningstiden vunna mineraliska produkter må tillståndshafvaren icke för annat ändamål än deras undersökning, medelst analysering, anrikning, smältning eller på annat dylikt sätt, från skärpningsområdet bortföra.

Sedan tillståndshafvaren ingifvit ansökan om grufdriftstillstånd, vare han berättigad att inom skärpningsområdet bryta och tillgodogöra sig mineraliska produkter af den i 1 § nämnda beskaffenhet äfven för annat ändamål än nu sagts; dock ej förrän han härom hos bergmästaren gjort anmälan. Begagnar sig tillståndshafvaren af nämnda rätt, åligger honom att till kronan utgifva afgäld med tjugo procent af den nettovinst företaget beräknas afkasta; skolande i fråga om afgäldens bestämmande och tillståndshafvarens skyldigheter i öfrigt hvad i 25 § 2 och 3 mom. samt 26 och 28 §§ är stadgadt äga motsvarande tillämpning.

11 §.

Har tillståndshafvaren icke fullgjort den i 9 § stadgade arbetsskyldighet, eller har han brutit mot bestämmelserna i 10 §, vare tillståndet förverkadt. Påstående härom må dock, utom för det fall att svikligt förfarande från tillståndshafvarens sida föreligger, ej grundas på försumelse eller annat förhållande, som ägt rum för längre tid tillbaka än kalenderåret före det påståendet väckts.

12 §.

Byggnader, som för skärpningsarbetets utförande äro nödiga, må tillståndshafvaren å det upplåtna området uppföra.

Tillståndshafvaren äge jämväl att å kronan tillhörig mark begagna eller anlägga väg till stället.

13 §.

Där mark, som tillståndshafvaren för skärpning eller väg begagnar, är af kronan utarrenderad, skall tillståndshafvaren dels till kronan erlagga en årlig afgift, motsvarande den nedsättning i arrendeafgiften, hvartill arrendatorn i följd af mistningen af marken skäligen kan vara berättigad, och dels till arrendatorn utgifva det skadestånd, som därutöver må på grund af markens användande för skärpningen tillkomma honom. I fråga om fastställandet af beloppet utaf den arrendatorn tillkommande godtgörelse skall tillståndshafvaren vara förbunden att underkasta sig de bestämmelser, som i sådant hänseende må vara meddelade i aftalet mellan kronan och arrendatorn.

I händelse innehafvare af skärpningstillstånd icke erhåller tillstånd jämväl till fyndighetens tillgodogörande, vare han skyldig att ersätta kronan all skada, som marken genom skärpningen för framtiden kan hafva tagit. Är jorden utarrenderad, ansvare tillståndshafvaren under tiden, till dess denna ersättning blifvit erlagd, för fulla beloppet af ofvan nämnda årliga afgift.

Skada och intrång, som i öfrigt af skärpningen förorsakas, skall jämväl af tillståndshafvaren ersättas.

Ersättning för växande träd, som af tillståndshafvaren fällas, skall utgå enligt uppskattning af jägmästaren i orten.

14 §.

1 mom. Är område, hvarå skärpningsstillstånd meddelats, af kronan utarrenderadt, må tillståndshafvaren icke å detsamma påbörja arbete, med mindre han senast fjorton dagar dessförinnan lämnat arrendatorn bestyrkt afskrift af skärpningssedeln, och gälle om sättet för sådant delgifvande hvad om delgifvande af stämning är stadgad.

2 mom. Tillståndshafvaren åligger därjämte, innan något arbete å området börjas, att hos Konungens befallningshafvande ställa pant eller borgen, som af Konungens befallningshafvande godkännes, för all den ersättning, hvartill tillståndshafvaren enligt 13 § är förbunden. Försummas det, åge utmätningmannen i orten, då han därom anlitas, inställa arbetet, till dess säkerhet, som finnes antaglig, blifvit anskaffad.

15 §.

I fall, hvarom i 5 § 2 mom. sägs, pröfvar bergsöfverstyrelsen, huruvida och på hvad villkor skärpningsstillstånd må sökanden lämnas.

Bergsöfverstyrelsen må ock, där jämlikt 6 § från skärpningsstillstånd undantagits mark af den i 5 § 2 mom. omförmälda beskaffenhet, på tillståndshafvarens ansökan medgifva skärpning å sådan mark.

16 §.

Klagan öfver bergmästares beslut må föras hos bergsöfverstyrelsen genom besvär, som skola, vid talans förlust, dit insändas i mål från Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands och Västernorrlands län innan klockan tolf å fyrtiofemte dagen och i mål från öfriga orter i riket innan klockan tolf å trettionde dagen från delfäendet af det beslut, som öfverklagas.

Om fyndighets tillgodogörande.

17 §.

Vill någon å kronojord, som i 1 § sägs, med arbete belägga och tillgodogöra sig fyndighet af där angitven beskaffenhet, söke hos Konungen tillstånd därtill (grufdriftstillstånd).

Tillstånd, hvarom nu sagts, må ej meddelas annan än i Sverige bosatt välfrejdad svensk undersåte eller handelsbolag, hvars samtliga delägare äro sådana svenska undersåtar, eller ock svenskt aktiebolag, hvars bolagsordning föreskrifver, dels att aktie icke må utan Konungens tillstånd tecknas af eller öfverlätas å andra än i Sverige bosatta svenska undersåtar, dels att denna föreskrift skall i tryck återgifvas å samtliga aktiebrefven och dels att ändring i bolagsordningen i dessa hänseenden icke är giltig, med mindre Konungen till ändringen lämnat medgifvande.

18 §.

Ansökning om grufdriftstillstånd skall ingifvas till bergmästaren och innehålla:

uppgift å sökandens namn, yrke samt hemvist eller för aktiebolag den ort, där styrelsen har sitt säte, mineralanledningens art samt belägenheten och storleken af det område, hvarå grufdriftstillstånd sökes, äfvensom den framställning, sökanden kan vilja göra angående erhållande af sådan upplåtelse, hvarom i 27 § förmåles.

Ansökningen skall vara åtföljd af:

1) intyg, utvisande att sökanden jämlikt 17 § är behörig erhålla grufdriftstillstånd;

2) karta öfver det område, ansökningen afser, så affattad att af densamma jämte tillhörande beskrifning områdets geografiska belägenhet tydligt framgår, hvilken karta bör vara upprättad af landtmätare eller bergstjänsteman eller annan, som är behörig att verkställa grufmätningar, eller ock från sådan karta kopierad;

3) handlingar, som styrka, att arbetet kan af sökanden ändamålsenligt utföras och att nödiga tillgångar därtill stå till hans förfogande;

4) bevis att sökanden hos Konungens befallningshafvande nedsatt sådan säkerhet, hvarom i 30 § nedan förmåles; samt

5) i det fall att tillstånd, hvarom nu sagts, sökes af den som innehar skärpningstillstånd, jämväl berättelse öfver de under skärpningstiden utförda arbeten.

19 §.

Finner bergmästaren ansökningshandlingarna ofullständiga eller någon ytterligare upplysning för ansökningens bedömande erforderlig, förelägge bergmästaren sökanden att inom viss tid inkomma med felande handling eller sådan upplysning, vid äfventyr att handlingarna pröfvas i befintligt skick.

Sedan den tid förflutit, låte bergmästaren inom fjorton dagar där-
efter i kyrkan till den församling, där det i ansökningen uppgifna området
är beläget, äfvensom i tidning inom orten kungöra ansökningen med före-
läggande af viss tid, minst tre och högst fem månader efter kungörelsens
datum, inom hvilken den, som anser sin rätt vara af frågan beroende, bör
hos bergmästaren skriftligen anföra hvad han till bevarande af sin rätt
aktar nödigt. Såvidt gäller område inom Jämtlands, Västerbottens eller
Norrbottens län, skall tiden för föreläggandet innefatta åtminstone två af
månaderna maj—september, och må alltså, i den mån härför är nödigt,
tiden utsträckas utöfver hvad nyss nämnts.

Efter utgången af den i kungörelsen utsatta tid skall bergmästaren,
hvilken det åligger att genom besök på platsen skaffa sig kännedom om
den fyndighet, hvarom fråga är, skyndsamt insända samtliga handlingar
jämte eget utlåtande till Konungen.

Kostnaden för kungörandet och bergmästarens besök på platsen skall
gäldas af sökanden; och vare han pliktig att, där bergmästaren det fordrar,
samma kostnad inom förelagd tid förskjuta, vid äfventyr, om den tid för-
sittes, att ansökningen anses förfallen, hvilken påföljd bör i föreläggandet
intagas.

20 §.

1 mom. Har innehafvare af skärpningstillstånd, som enligt 17 §
är behörig erhålla grufdriftstillstånd, i vederbörlig ordning inom skärp-
ningstidens utgång sökt tillstånd till grufdrift å område, hvarinom
skärpningspunkten är belägen, och är å området mineralfyndighet på-
visad, skall, där ej skärpningstillståndet jämlikt 11 § förverkats, det
sökta tillståndet meddelas, så vidt med föreskrifterna här nedan öfverens-
stämmer. Hvad i 2 § är stadgad i afseende å hinder mot meddelande af
skärpningstillstånd skall ock gälla beträffande grufdriftstillstånd, så framt
hindret förefanns, då skärpningstillståndet meddelades.

2 mom. Göres eljest jämlikt 18 § ansökan om grufdriftstillstånd,
pröfvar Konungen efter omständigheterna, huruvida sådant tillstånd må
gifvas.

21 §.

1 mom. Grufdriftstillstånd må icke omfatta område, öfverstigande
50 hektar, räknade i horisontalplanet, där ej styrkes att större areal erford-
ras, för att fyndigheten i hela sin utsträckning skall falla inom området.
Längden af området må ej vara större än 5 gånger bredden; och bör om-
rådet om möjligt vara firsidigt med räta vinklar. För området skola

gränserna på djupet räknas lodräta, så vidt utan förnärmande af annans rätt kan ske.

22 §.

1 mom. Det upplåtna området skall, på tillståndshafvarens bekostnad, i närvaro af kronoombud, som utses af Konungens befallningshafvande, å marken utstakas af vederbörligen förordnad landtmätare.

Därest tillståndshafvaren förklarar sig för sitt arbete ofvan jord behöfva endast en del af det upplåtna området, skall jämväl denna del vid nu nämnda förrättning utstakas på marken och inläggas å kartan.

Förrättning, hvarom nu sagts, skall hållas inom nio månader från tillståndets meddelande. Försummas det, äge tillståndshafvaren ej vidare verkställa arbete för fyndighetens tillgodogörande, förr än sådan förrättning skett.

Kronoombud, som vid dylik förrättning närvarit, åligger att ofördröjligen till Konungens befallningshafvande inberätta hvad därvid förelupit.

2 mom. Har tillståndshafvaren för arbetet i dagen tagit i anspråk endast en del af det upplåtna området, och önskar han sedermera ytterligare mark inom området, varde sådan honom tilldelad i samma ordning som nyss nämnts.

23 §.

Det upplåtna området må icke användas för annat ändamål än grufdriften och därmed i samband stående verksamhet för produkternas tillgodogörande eller förädling.

Tillståndshafvaren äger tillgodogöra sig alla mineraliska ämnen af den i 1 § omnämnda beskaffenhet, hvilka inom det upplåtta området anträffas, så ock öfriga mineraliska ämnen, i den mån deras brytande är erforderligt för grufarbetets ändamålsenliga drifvande.

Konungen äger dock vid grufdriftstillståndets meddelande föreskrifva, att järnmalm, som ur fyndigheten vinnes, icke eller allenast i viss omfattning må såsom råvara exporteras ur landet.

24 §.

1 mom. För det upplåtta området skall tillståndshafvaren, så länge grufdriftstillståndet varar, till kronan erlægga en årlig jordskyld med fem procent af markens uppskattade värde, dock minst ett belopp, motsvarande fem kronor för hvarje hektar. Vill tillståndshafvaren för sitt arbete ofvan jord taga i anspråk blott en del af området, skall jordskylden

för den öfriga delen, oafsedt det uppskattade värdet, utgå med fem kronor för hvarje hektar.

Jordskyldens belopp skall, efter ofvan angifna grunder, bestämmas af landtmätaren vid den förrättning, hvarom i 22 § förinåles. Finner Konungens befallningshafvande högre belopp böra utgå än landtmätaren bestämt, eller är tillståndshafvaren med landtmätarens beslut missnöjd, må beslutet kunna underställas afgörande af skiljemän i den ordning 37 § stadgar. Sådant afgörande skall påkallas genom tillkännagifvande hos andra parten senast inom en månad efter det landtmätarens beslut meddelats; i annat fall stånde detta fast.

2 mom. Är mark, som af tillståndshafvaren tages i anspråk för arbetet i dagen, af kronan utarrenderad, åligger tillståndshafvaren jämväl att till arrendatorn utgifva det skadestånd, som utöfver nedsättning i arrendeafgiften må på grund af markens användande för grufdriften tillkomma denne. Tillståndshafvaren skall vara förbunden att, där tvist härom uppstår, underkasta sig de bestämmelser, som i fråga om afgörandet af sådan tvist må vara meddelade i aftalet mellan kronan och arrendatorn.

3 mom. Värdet af växande träd, som af tillståndshafvaren fallas, skall han ersätta enligt uppskattning af jägmästaren i orten.

25 §.

1 mom. Tillståndshafvaren skall för hvarje kalenderår till kronan erlægga en afgäld (royalty), utgående efter den beräknade nettovinsten af grufföretaget. Denna afgäld skall utgå, där grufdriftstillståndet meddelats jämlikt 20 § 1 mom., med tjugu procent af nämnda nettovinst samt eljest med den procent, Konungen bestämmer.

Skulle afgälden, sålunda beräknad, för något kalenderår icke uppgå till tjugufem kronor för hvarje hektar af det upplåtta området, skall tillståndshafvaren likväl vara skyldig att för det år erlægga afgäld med nämnda belopp,

Konungen äger, på särskild ansökan, att när skäl därtill äro, för viss tid, högst tio år, medgifva tillståndshafvaren befrielse från eller nedsättning i den sålunda stadgade afgälden i hvad den öfverstiger det i förra punkten omförmälda belopp.

2 mom. Nettovinsten, hvarefter afgäld skall utgå, beräknas sålunda, att från saluvärdet på arbetsplatsen af alla under året vunna mineraliska produkter i det skick, hvori de efter handskrädning eller mekanisk behandling befinnas, afdrages sammanlagda beloppet, ökad med en tredjedel, af de direkta utgifterna under året för följande arbeten, nämligen

gruffbyggnader under jord,
tillrednings- och undersökningsarbeten,
brytning,
uppfordring,
skrädning,
anrikning samt
transport till skrädnings- och anrikningsplats,
äfvensom reparationer och underhåll af byggnader ofvan jord;
hvarvid må såsom utgifter för berörda arbeten upptagas
löner och naturaförmåner till arbetare och arbetsförmän jämte af-
gifter för deras olycksfallsförsäkring,
kostnader för arbetsmaterial och redskap samt
utgifter för den för arbetena använda kraft, bland hvilka utgifter
må, om tillståndshafvaren från egen anläggning tillhandahåller kraften,
utom direkta utlägg inräknas jämväl skälig ränta och amortering å det
för denna anläggning använda kapital.

Afdrag må icke ske för ränta och amortering i öfrigt å det i gruf-
driften nedlagda kapital, för utgifter för nybyggnader eller nyanläggning-
gar ofvan jord, för skatter och onera, förvaltningskostnader eller andra
allmänna omkostnader.

3 mom. Tillståndshafvaren är skyldig att föra räkenskaper öfver
företaget, innefattande upplysningar om mängden af vunna mineraliska
produkter, erhållna försäljningspris samt i mom. 2 omförmälda utgifter
för företaget.

Det åligger ock tillståndshafvaren ej mindre att före den 1 maj
hvarje år till bergmästaren insända nödiga uppgifter till ledning för af-
gäldens bestämmande enligt de stadganden, som kunna härutinnan varda
meddelade, än äfven att vid anfordran tillhandahålla vederbörande räk-
skaperna för företaget jämte verifikationer äfvensom förefintliga analyser
af de vunna produkterna; och skall tillståndshafvaren därjämte vara skyl-
dig att underkasta sig den särskilda inspektion af arbetena, som för af-
gäldens bestämmande kan finnas erforderlig.

26 §.

Afgäldens belopp bestämmes å kronans sida af en nämnd efter ty
särskildt af Konungen stadgas.

Nöjes ej tillståndshafvaren åt nämndens beslut, skall han, vid talans
förlust, inom 14 dagar efter det han af beslutet erhöill del anmäla miss-

nöje hos Konungens befallningshafvande. Tvist, som sålunda uppstår, skall afgöras af skiljemän på sätt i 37 § här nedan säges.

27 §.

På framställning af tillståndshafvaren äger Konungen till tillståndshafvarens begagnande mot årligt arrende upplåta mark, som erfordras utöfver det område, tillståndet omfattar, för anläggning af vägar, transportbanor, verkstäder, administrations- och arbetarebostäder samt för kraftledning eller dylikt, äfvensom bestämma tid och öfriga villkor för upplåtelsen, dock att denna ej må afse annan tid än sådan, hvarunder grufdriftstillståndet gäller. I den ordning, som kan vara föreskrifven, må ock, där så finnes kunna ske utan olägenhet för kronan, denna tillhörigt vattenfall eller kraft från dylikt vattenfall upplåtas till nyttjande af tillståndshafvaren för tid, hvarunder grufdriftstillståndet gäller. De kostnader, som förorsakas kronan med anledning af åtgärder, hvilka kunna vara erforderliga för upplåtelse, hvarom i denna § förmåles, skola gäldas af tillståndshafvaren.

Vattenkraft, hvarom nu sagts, får af tillståndshafvaren användas endast för grufdriften och i samband därmed stående anläggningar.

28 §.

Den i 25 § omförmälda afgäld och öfriga tillståndshafvaren åliggande afgifter skola för hvarje kalenderår erläggas till Konungens befallningshafvande före den 1 augusti nästföljande år. Har ej afgäldens belopp dessförinnan blifvit slutligen bestämdt, skall den jämte ränta efter 5 procent erläggas inom 14 dagar efter det sådant bestämmande skett.

29 §.

I tillståndsresolutionen skall tillståndshafvaren åläggas att, därest han inställer grufarbetet, ersätta all den skada, som under tiden genom ökad vattentillopp må tillskyndas ägare eller innehafvare af angränsande grufva.

30 §.

1 mom. Såsom säkerhet för fullgörandet af villkoren för grufdriftstillståndet skall för det år, hvarunder detta meddelats, och därutöfver för

en tid af minst fem och högst åtta kalenderår, ställas borgen af minst två löftesmän, de där borga en för bägge och bägge för en såsom för egen skuld, och hvilkas vederhäftighet är för Konungens befallningshafvande känd eller behörigen styrkt. Ansvarighet på grund af dylik borgen må icke utsträckas utöfver den tid, för hvilken borgen blifvit ingången.

Tillståndshafvare, som sådant föredrager, må i stället för borgen nedsätta af staten, allmänna hypoteksbanken, rikets hypoteksföreningar eller af kommuner med Konungens tillstånd utgifna obligationer eller andra säkerhetshandlingar, som af Konungens befallningshafvande godkännas, motsvarande det belopp, hvartill med hänsyn till uppgjord arbetsplan eller den omfattning, hvori arbete å området förut bedrifvits, samt andra af tillståndshafvaren ådagalagda omständigheter afgäld och annan tillståndshafvaren eventuellt åliggande ersättningsskyldighet högst kan antagas komma att för tre år uppgå.

2 mom. Minst ett år före utgången af den tid, för hvilken borgen enligt 1 mom. gäller, skall tillståndshafvaren aflämna ny säkerhet af den beskaffenhet, som där sägs. Dör löftesman eller finner Konungens befallningshafvande, att löftesman icke vidare kan för vederhäftig anses eller eljest att ställd säkerhet icke längre kan anses tillräcklig, skall tillståndshafvaren inom tre månader efter erhållet föreläggande aflämna ny säkerhet eller den ytterligare säkerhet Konungens befallningshafvande kan bestämma.

31 §.

Tillståndshafvaren vare ej berättigad till ersättning af kronan på den grund att annan befinnes till följd af inmutning äga rätt till idkande af grufdrift inom det upplätta området.

32 §.

Grufdriftstillstånd må öfvertagas af person eller bolag, som jämlikt 17 § är behörigt erhålla dylikt tillstånd. Det åligger den, som vill öfvertaga grufdriftstillstånd, att härom göra anmälan hos Konungen samt därvid foga sådana handlingar, som i 18 § under 1), 3) och 4) omförmålas; och vare öfvertagandet ej giltigt med mindre det blifvit af Konungen godkändt.

Har ej, då tillståndshafvaren affidit eller blifvit i konkurs försatt, anmälan om öfvertagande af tillståndet gjorts inom sex månader, räknadt från dödsfallet eller den offentliga stämningens utfärdande, eller har öfver-

tagandet icke af Konungen godkänts, skall tillståndet upphöra sex månader efter det anmälan senast bort ske.

Detsamma skall gälla, där tillståndshafvaren icke längre uppfyller de i 17 § stadgade förutsättningar för erhållande af grufdriftstillstånd, och ej inom sex månader efter det behörigheten upphört göres anmälan, att tillståndet öfverlåtits å annan, eller Konungen ej godkänner öfverlåtelsen.

33 §.

Underlåter tillståndshafvaren att behörigen fullgöra de med afseende å grufdriftstillståndet stadgade villkor, eller har han mot bättre vetande i räkenskaperna eller eljest lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter rörande omständighet, som kan vara af betydelse för afgäldens bestämmande, skall tillståndet vara förverkadt och tillståndshafvaren skyldig att afträda grufanläggningen vid utgången af det kalenderår, hvarunder förverkandet skett.

Påstående härom må dock, utom för det fall att svikligt förfarande från tillståndshafvarens sida föreligger, ej grundas på försummelse eller annat förhållande, som ägt rum för längre tid tillbaka än andra kalenderåret före det påståendet väckts.

34 §.

Konungen äge uppsäga grufdriftstillståndet att upphöra vid utgången af femte kalenderåret efter det, hvarunder uppsägning skett, dock att uppsägning ej må göras förrän 25 år förflutit från grufdriftstillståndets meddelande.

Tillståndshafvare skall vara berättigad att frånträda grufdriftstillståndet den 31 december året efter det, hvarunder anmälan därom skett.

35 §.

1 mom. Då grufdriftstillstånd efter uppsägning eller eljest upphör, skall kronan vara berättigad att från tillståndshafvaren tillösa sig dennes för fyndighetens bearbetande eller annan därmed i sammanhang stående verksamhet anskaffade maskiner, kraftstationer, verkstäder, kraft- och andra ledningar, transportanordningar, husbyggnader och öfriga anläggningar inom område, som åt tillståndshafvaren af kronan upplåtits, allt mot ersättning efter egendomens värde, hvilket värde i brist af åsämjande skall,

i den ordning lagen om skiljemän den 28 oktober 1887 stadgar, bestämmas af fem personer af hvilka Konungen utser två, tillståndshafvaren två och de sålunda utsedda tillkalla den femte, ägande bergsöfverstyrelsen utöfva den befogenhet att utse skiljemän, som enligt lagen tillkommer öfverexekutor.

Har uppsägning skett, vare tillståndshafvaren därefter förbjudet att utan Konungens medgifvande från upplåtet område bortföra egendom, som nu sagts, vid äfventyr, om så ändock sker, att tillståndshafvaren är skyldig ersätta all därigenom uppkommande skada och förlust.

2 mom. De i grufva befintliga, för dess styrka och bestånd verkställda byggnader äfvensom inrättningar för vandring upp och ned i grufvan skola vid grufdriftstillståndets upphörande utan lösen tillfalla kronan.

3 mom. Senast vid den tid, då grufdriftstillstånd efter uppsägning eller jämlikt 32 § andra eller tredje stycket upphör, skall från kronans sida meddelande lämnas tillståndshafvaren om och i hvad mån kronan vill begagna lösningsrätten. Egendom, som kronan ej vill lösa, må tillståndshafvaren hafva afgiftsfritt kvar under ett år efter tillståndets upphörande.

4 mom. Af tillståndshafvaren brutna mineraliska produkter må afgiftsfritt kvarligga inom grufdriftsområdet två år efter det tillståndet upphört.

36 §.

Då grufdriftstillstånd efter uppsägning från kronans sida upphör, skall kronan vara skyldig:

1) att inlösa all den i 35 § 1 mom. omförmälda egendom efter dess värde; samt

2) att, därest vid grufdriftstillståndets upphörande mineraltillgångar föreligga blottade och tillredda, dels ersätta tillståndshafvaren fyra femtedelar af värdet, såvidt på samma mineraltillgångar belöper, af de för dessas blottläggning och tillredning utförda arbeten, som kunna anses hafva varit för ändamålet behöfliga, dels ock till tillståndshafvaren utgifva en särskild godtgörelse, motsvarande en femtedel af den nettobehållning, som de sålunda blottade och tillredda mineraltillgångarna kunna beräknas komma att lämna, dock ej för större myckenhet af dessa mineraltillgångar, än som med hänsyn till förefintliga anordningar för brytning, förädling eller transport får antagas kunna under de tio efter grufdriftstillståndets upphörande närmast följande åren tillgodogöras; skolande bruttovärdet af denna mineralkvantitet beräknas med ledning af de under de

tio sista åren gällande försäljningsvärden å de ur fyndigheten vunna produkterna.

Bestämmandet af de belopp, hvarmed kronan sålunda är pliktig utlösa tillståndshafvaren, skall ske af skiljemän på sätt i 35 § stadgas.

Allmän bestämmelse.

37 §.

I handling, hvarigenom skärpnings- eller grufdriftstillstånd meddelas, skall intagas bestämmelse därom att, om tvist skulle uppstå angående tolkning eller tillämpning af villkoren för det meddelade tillståndet eller i sammanhang därmed träffadt aftal eller skedd upplåtelse eller angående däraf härflytande rättsförhållanden eller fordrings- eller ersättningsanspråk, skall, där ej beträffande ersättnings belopp eller dess fastställande särskilda regler skola, enligt hvad ofvan sagts, gälla, sådan tvist afgöras af skiljemän i den ordning lagen om skiljemän den 28 oktober 1887 stadgar; dock att den befogenhet att utse skiljeman, som tillkommer öfverexekutor, i stället skall utövas af bergsöfverstyrelsen.

Hvad sålunda blifvit stadgadt skall lända till efterrättelse från den 1 oktober 1910, dock att rätt till skärpning eller grufdrift å utarrenderad egendom ej må meddelas, med mindre förbehåll om skyldighet för arrendatorn att för ändamålet afstå mark är i arrendekontraktet intaget eller medgifvande af arrendatorn lämnas.

Utdrag af protokollet öfver jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 11 februari 1910.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve TAUBE,
Statsråden: PETERSSON,
HEDERSTIERNA,
SWARTZ,
greve HAMILTON,
greve EHRENSVÄRD,
MALM,
LINDSTRÖM,
NYLANDER,
VON SYDOW.

Chefen för jordbruksdepartementet statsrådet Nylander anförde:

»För nästlidet års Riksdag framlade Kungl. Maj:t dels efter föredragning å justitiedepartementet åtskilliga lagförslag, hvarmed åsyftades upphäfvandet af inmutningsrätten å viss kronojord och meddelandet af vissa lagstadganden rörande den framtida grufdriften å sådan jord och dels efter föredragning å jordbruksdepartementet förslag till bestämmelser, som skulle af Riksdagen meddelas angående undersökning och tillgodogörandet af mineralfyndighet å ifrågavarande kronojord. Beträffande behandlingen vid riksdagen af dessa förslag tillåter jag mig hänvisa till chefens för justitiedepartementet yttrande till statsrådsprotokollet den 17 sistlidne december. Sedan Kungl. Maj:t förut denna dag efter chefens för sistnämnda departement föredragning beslutat att för inne-

varande Riksdag änyo i hufvudsakligen oförändradt skick framlägga omförmälda lagförslag får jag härmed till föredragning anmäla förut berörda förslag till bestämmelser angående undersökning och tillgodogörande af mineralfyndighet å viss kronojord.

I den skrifvelse, hvarigenom sistlidet års Riksdag meddelade sina i ämnet fattade beslut, anfördes, att Riksdagen fäst sin uppmärksamhet vid det stadgande i de föreslagna bestämmelserna angående undersökning och tillgodogörande af mineralfyndighet å viss kronojord, att den royaltly, som tillståndshafvaren hade att erlægga, skulle utgå med viss procent af bruttoafkastningen; att ehuru utan tvifvel hvad högsta domstolen anført mot royaltyns baserande på nettoafkastningen vore beaktansvärdt, det dock ville synas Riksdagen, som om å andra sidan ur rättvisans och billighetens synpunkt royaltyns bestämmande i förhållande till nämnda afkastning vore riktigast; samt att vid sådant förhållande Riksdagen ansåge det vara önskvärdt, att Kungl. Maj:t ville, innan förslaget änyo förelades Riksdagen, taga i förnyadt öfvervägande, huruvida ett system, enligt hvilket royaltyn bestämdes efter nettoafkastningen, kunde vara i praktiken genomförbart.

I anledning af hvad Riksdagen sålunda anført bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla sakkunnige att inom departementet verkställa utredning i det af Riksdagen angifna hänseende och i sammanhang därmed underkasta de i fråga om kronans inlösningsrätt föreslagna bestämmelserna en förnyad granskning. De för ändamålet af mig tillkallade personer hafva den 22 sistlidne december till fullgörande af sitt uppdrag aflämnat skriftligt yttrande.»

Sedan föredraganden redogjort för innehållet af berörda skrifvelse, hvilken skulle såsom bilaga fogas vid detta protokoll, anförde han vidare:

»Såsom af detta yttrande framgår hafva de sakkunniga icke ansett sig kunna förorda sådana bestämmelser, enligt hvilka afgälden skulle komma att utgå efter den nettovinst, som ett grufföretag i det särskilda fallet verkligen lämnat. Däremot hafva de sakkunniga tillstyrkt, att afgälden skulle bestämmas utgå efter en på visst sätt beräknad nettovinst, och under denna förutsättning föreslagit, att afgäldsbeloppet sattes till tjugoprocent af den sålunda beräknade nettovinsten.

Då det är uppenbart, att man med användande af det nu föreslagna sättet för royaltyns bestämmande skulle i hufvudsak vinna de fördelar, som det af Riksdagen förordade systemet innebär, och å andra sidan torde kunna antagas, att genomförandet i praktiken af de föreslagna reglerna icke komme att möta alltför stora svårigheter, anser jag mig böra tillstyrka, att de i det vid förra riksdagen framlagda förslaget upptagna reglerna om afgäld utbytas mot nya sådana i önlighet med de sakkunnigas

framställning. 25 § i förslaget torde sålunda böra erhålla den affattning, hvarom de sakkunnige hemställt, dock med sådan jämkning, att bestämmelsen om tillståndshafvarens skyldighet att föra räkenskaper förtydligas. Ändringen i 25 § synes böra föranleda ändring jämväl i 10, 28 och 33 §§. Äfven i fråga om ändring af 34 och 36 §§ finner jag de sakkunniges hemställan böra följas.

Beträffande förslagets bestämmelser i öfrigt anser jag mig böra föreslå ändring allenast i vissa af reglerna angående tvists afgörande genom skiljemän. I sammanhang härmed synes böra framhållas, att bestämmelserna om skiljedom, hvilka liksom öfriga i förslaget upptagna bestämmelser angående rättsförhållandet mellan tillståndshafvare och kronan böra i vederbörande upplåtelsehandling inflyta, alltså ingå såsom villkor i aftalet mellan nämnda parter och att följaktligen, där skärpnings- eller grufdriftstillstånd meddelats, sådant skiljeaftal, hvarom i 2 § första stycket i lagen om skiljemän den 28 oktober 1887 sägs, måste anses föreligga.

I öfverensstämmelse med hvad jag nu anfört har jag låtit omarbета det ifrågavarande förslaget; och hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte i nådig proposition föreslå Riksdagen att, under förutsättning att det af Kungl. Maj:t framlagda förslag till lag om ändrad lydelse af 1, 3, 8, 10, 17, 22, 44 och 65 §§ grufvestadgan antages af Riksdagen, antaga det sålunda omarbetade förslaget till bestämmelser angående undersökning och tillgodogörande af mineralfyndighet å viss kronojord.»

Till denna af statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet af den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skulle till Riksdagen aflåtas.

Ur protokollet

Herman Schlytern.

Bil.

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Jordbruksdepartementet.

I särskilda propositioner föreslog Kungl. Maj:t innevarande års Riksdag dels att antaga ett inom justitiedepartementet utarbetadt förslag till lag om ändrad lydelse af vissa §§ i grufvestadgan, innebärande i hufvudsak att inmutning ej vidare finge ske å viss kronojord, dels ock, under förutsättning att nämnda förslag antoges af Riksdagen, att antaga upprättadt förslag till bestämmelser angående undersökning och tillgodogörande af mineralfyndighet å dylik kronojord, enligt hvilket sistnämnda förslag enskilde skulle äga i viss ordning vinna tillstånd till undersökning och tillgodogörande af sådana fyndigheter mot bland annat viss afgäld (royalty) å fyndighetens bruttoafkastning.

Riksdagen anmälde i skrifvelse den 11 sistlidne maj, att berörda båda förslag icke af Riksdagen bifallits, och anförde vidare, att Riksdagen, som fäst sin uppmärksamhet vid det stadgande i de föreslagna bestämmelserna, att royaltyn skulle utgå med viss procent af bruttoafkastningen, ansåge det vara önskvärdt, att Kungl. Maj:t ville, innan förslaget ånyo förelades Riksdagen, taga i förnyadt öfvervägande, huruvida ett system, enligt hvilket royaltyn bestämdes efter nettoafkastningen, kunde vara i praktiken genomförbart.

Sedan Kungl. Maj:t i anledning häraf bemyndigat chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla sakkunniga att inom departementet verkställa utredning i det af Riksdagen angifna hänseende och i sammanhang därmed underkasta de i fråga om kronans inlösningsrätt föreslagna bestämmelserna en förnyad granskning, samt undertecknade af herr statsrådet erhållit detta uppdrag, få vid till fullgörande af detsamma afgifva följande yttrande.

Såsom redan i chefens för justitiedepartementet yttrande den 4 december 1908 omnämnts, har frågan, huruvida afgäld, som för upplåtelse från kronan af rätt till grufva skall utgå, lämpligen bör baseras på netto- eller bruttoafkastningen af densamma, tidigare varit föremål för

öfvervägande, nämligen i sammanhang med den af 1889 och 1890 års Riksdagar väckta frågan om sådan ändring i då gällande bestämmelser om inmutning å kronojord, att mineralfyndigheter å sådan jord blefve på det för staten gagneligaste sätt disponerade. Sedan i anledning af Riksdagens framställning härutinnan utredning förebragts af särskildt utsedda kommitterade och dessa afgifvit utlåtande i ärendet, upprättade kommerskollegium ett förslag till ändring af vissa §§ i grufvestadgan, innehållande bland annat i 17 § den bestämmelse, att å kronojord, som ej under ständig besittningsrätt innehades, inmutaren skulle öfvertaga nyttjandet af jordägareandelen mot skyldighet att af den årsvinst, som af grufvörelsen kunde uppstå, sedan å däri nedlagdt kapital afräknats 6 procent årlig ränta, till kronan erlagga 25 procent i afgäld. Öfver detta förslag afgaf högsta domstolen yttrande den 11 januari 1894. Samtliga i granskningen deltagande ledamöter ansågo de föreslagna grunderna för afgäldens beräkning vara alltför sväfvande för att ej vid tillämpningen föranleda svårigheter, och uttalade därjämte fyra af ledamöterna, att enligt deras uppfattning de framhållna betänkligheterna icke berodde allenast på den affattning, som kommerskollegium gifvit sitt förslag, utan vore oskiljaktiga från hvarje tillämpning af den valda principen. I anledning af högsta domstolens anmärkning omarbetades förslaget, men bifölls detta icke af Riksdagen. Sedermera blef ett nytt förslag af i hufvudsak samma innebörd som det förenämnda remitteradt till högsta domstolen, som i det häröfver den 20 februari 1899 afgifna utlåtandet afstyrkte jämväl detta förslag med hänsyn hufvudsakligen till framställda anmärkningar mot grunden och sättet för afgäldens beräkning. I det förslag, som förelades 1899 års Riksdag, blef i följd häraf systemet med afgäld efter nettoafkastningen öfvergifvet, och innehåller i öfverensstämmelse härmed den år 1899 antagna lagen, att inmutaren, som, där ej kronan begagnar sin jordägareandel, skall njuta densamma till godo, är skyldig härför erlagga en afgäld för hvarje kalenderår, motsvarande $1/75$ af värdet af alla de inmutningsbara ämnen, som under året brutits och uppfodrads. Äfven i det fall att kronan begagnar sin jordägareandel erhåller kronan enligt nu gällande regler sin inkomst af grufvan enligt samma princip, i det att kungörelsen den 20 oktober 1899 härutinnan bestämmer att, om fyndighet å kronojord af ifrågavarande slag inmutas, kronans andel i grufvan skall efter utbud å auktion utarrenderas mot afgift i penningar, motsvarande viss del af värdet af brutna och ur grufvan uppfodrade inmutningsbara ämnen.

Det kan icke bestridas, att det nu använda systemet med afgäld efter bruttoafkastningen ur vissa synpunkter erbjuder fördelar. Bestäm-

mandet af afgældens belopp medför i regel inga större svårigheter och vållar sålunda hvarken vederbörande grufinnehafvare eller kronan för kontrollens skull synnerligt besvär. Någon vidlyftigare administrativ apparat behöfver ej sättas i rörelse, och relativt sällan torde anledning till stridigheter angående afgældens belopp uppstå. Å andra sidan är emellertid tydligt att, såsom Riksdagen anført, det ur rättvisans och billighetens synpunkt är riktigast att royaltyn bestämmas i förhållande till nettoafkastningen. Vid många grufföretag, äfven sådana som en längre följd af år varit i gång, ställer sig brytningskostnaden så hög, att vinsten af företaget blir ganska ringa. Äfven en afgäld, så låg som tre procent på det brutnas bruttovärde, komme därför vid sådana företag att kännas synnerligen tryckande. I icke få fall inträffar rent utaf att grufföretag lämna ingen eller ytterst ringa vinst men ändock af en eller annan anledning fortfarande drivas. Enligt det framlagda förslaget skulle i allt fall afgälden i regel utgå och komme den sålunda att ytterligare försämraställningen för grufinnehafvare. Under sådana förhållanden kan tydligen ej anses uteslutet, att den föreslagna afgälden i särskilda fall kan komma att afhålla från drifvandet af företaget, som eljest till landets bästa kunnat fortgå. Vidare är uppenbart, att, såsom i chefens för justitiedepartementet ofvanberörda yttrande äfven framhålles, med den föreslagna royaltyn kronan skulle från grufvor, där brytningskostnaden ställde sig billig, erhålla ett i förhållande till deras afkastning allt för ringa belopp. Visserligen har, såsom tillika framhålles, kronan i den föreslagna uppsägningsrätten medel att efter 20 år förmå tillståndshafvaren att åtaga sig högre royalty, men gifvetvis måste det ur båda parternas synpunkt anses förmanligast, om kronan utan att behöfva tillgripa detta medel kunde erhålla en såsom skälig ansedd vinstandel.

Om det således får anses klart, att det ur nu angifna synpunkter vore önskligt att kunna bestämma royaltyn i förhållande till vederbörande företags nettoafkastning, kan det icke förnekas att en tillämpning af detta system i praktiken möter stora svårigheter. De synpunkter högsta domstolen i dess omförmälda utlåtande framhållit äro väsentligen följande: Noggranna regler måste gifvas huru grufinnehafvarens räkenskaper böra vara inrättade. Äfven om bokföringsskyldigheten på det mest tillfredsställande sätt fullgjordes, kunde dock räkenskaperna i förevarande hänseende endast äga betydelse såsom ett oundgängligt material för beräkningen af årsvinsten och det nedlagda kapitalet samt därmed af afgälden. Det blefve därför nödigt att gifva fullständiga regler för denna uppskattning och beräkning. Innehållet af dessa regler torde blifva synnerligen svårt att fastställa, exempelvis i fråga om hvad som borde hänföras till

nedlagdt kapital. Det syntes sålunda tvifvelaktigt om eller i hvad mån möjliga rättegångskostnader samt jordlösen och andra ersättningar borde innefattas häri. Att gifva rättvisa regler, i hvad mån afskrifningar böra få ske eller ersättning för tillståndshafvares egen verksamhet böra utgå, torde ock blifva svårt. Öfver hufvud betviflades att regler kunde åstadskommas, ägnade att lämna säker ledning för afgörande af de synnerligen granulaga och invecklade frågor, som, på sätt ofvan antydts, vid uppskattningen kräfva lösning. Erfarenheten från den nu för bevillningsafgiftens beräknande föreskrifna taxering af inkomst af industriell rörelse i allmänhet gafve vid handen att, oaktadt det mest noggranna reglementerande angående grunderna för taxeringen, synnerliga svårigheter skulle uppstå att träffa det rätta taxeringsbeloppet. Dessa svårigheter komme att ökas genom den oreda och förvirring, som måste uppstå däraf att helt olika grunder måste komma att gälla för beräkningen af å ena sidan den afkomst, hvaraf afgäld skulle utgå, samt å andra sidan den, som från grufinnehafvarens ståndpunkt rätteligen vore att anse såsom hans vinst å företaget och hvarför bevillning skulle utgöras, i hvilket hänseende kunde erinras därom att, där någon genom köp förvärfvat rätten till en grufva till högre pris än som motsvarade de å själfva grufvan nedlagda kostnader, han vid afgäldsberäkningen uppenbarligen icke kunde få afräkna ränta å hela köpeskillingen, hvilken dock utgjorde det kapital, hvarå han skulle hafva skälig afkomst, utan allenast beloppet af berörda å själfva grufvan nedlagda kostnader. Det kunde alltså befarias att, huru än dessa regler affattades, en föreskrift om afgäld efter nettoafkastningen komme att gifva anledning till ständiga misstankar mot grufinnehafvarens redlighet, till tvister och förvecklingar, samt att den pekuniära vinsten för kronan knappast skulle blifva stor nog att uppväga de kostnader och obehag, som blefve en följd af systemet.

Hvad som sålunda mot sistberörda system anmärkts synes oss icke böra underskattas. Särskildt torde konstaterandet af hvad såsom nedlagdt kapital skall anses samt afskrifningarnas och förvaltningskostnadernas rätta belopp vålla synnerliga svårigheter. För kontrollen i fråga om de olika posternas riktighet skulle, om nämnda system konsekvent genomfördes, antagligen en större, mer eller mindre dyrbar administrativ apparat blifva af nöden. Detta måste vi anse vara en olägenhet af så mycket större vikt, som ju den ifrågasatta afgälden skall komma att utgå icke blott från några få och rikare företag utan från hvarje äfven det obetydligaste gruf-företag, som hädanefter kan komma att upptagas å kronojord. Vi anse oss med hänsyn härtill icke böra förorda sådana bestämmelser angående

afgälden, hvarigenom systemet med afgäld efter den verkliga nettoafkastningen blefve i förevarande afseende genomfördt.

Att öfvergifva den princip, som ligger till grund för detta system, synes dock hvarken nödigt eller riktigt. Det torde nämligen ej vara omöjligt att med bibehållande i det väsentliga af denna princip utfinna ett sätt för afgäldens bestämmande, som ej möter allt för stora praktiska svårigheter. De viktigaste af de anmärkningar, som gjorts mot systemet, afse ju svårigheterna att bestämma sådana afdrag såsom för ränta å nedlagdt kapital, förvaltningskostnader m. m., hvilka hänföra sig till andra än de direkta kostnaderna för produkternas utvinnande ur grufvan och vidare behandling. Nu förhåller det sig emellertid så, att dessa direkta kostnader (hvilka vi i det följande med ett gemensamt namn benämna direkta brytningskostnader) utgöra den vida öfvervägande delen af samtliga de kostnader, hvilka för nettobehållningens bestämmande måste fråndragas bruttoafkastningen. Vidare anse vi oss dels af egen erfarenhet och dels på grund af beräkningar, som vi med ledning af uppgifter från olika grufföretag gjort, kunna såsom en allmän regel uttala, att i samma mån de direkta brytningskostnaderna vid ett företag tilltaga, växa äfven öfriga kostnader, och att alltså sistberörda kostnader städse stå i ungefärligen lika proportion till brytningskostnaderna. Af införskaffade uppgifter från ett större antal grufvor hafva vi funnit framgå, att de direkta brytningskostnaderna kunna utan fara för större misstag uppskattas utgöra omkring 75 procent af samtliga omkostnader, däri inräknadt ränta och amortering å nedlagdt kapital, d. v. s. att de allmänna omkostnaderna uppgå till ungefär en tredjedel af de direkta brytningskostnadernas sammanlagda belopp.

På grund häraf och då de direkta brytningskostnadernas verkliga storlek i allmänhet torde vara lätt såväl för grufinnehafvaren att uppgifva och verificera som ock för kronan att kontrollera, har det synts oss, att, om från bruttoinkomsten afdrag göres för de direkta brytningskostnadernas summa, ökad med en tredjedel däraf, man erhåller en beräknad nettovinst, som visserligen ej alltid fullt motsvarar den verkliga men dock måste anses komma så nära denna, att den väl kan tjäna att användas såsom underlag för beräkning af den afgäld, som bör utgå. Sättes nu afgäldsprocenten något lägre än som, därest den exakta nettovinsten vore känd, kunde anses skäligt, synes näppeligen vara någon fara, att en grufinnehafvare skall enligt dessa bestämmelser få betala afsevärdt mera än han efter en fullt riktig uppskattning af nettovinsten skulle få göra. Säkert är att i alla händelser enligt detta system för afgäldens bestämmande densamma kommer i betydligt riktigare förhållande till vederbörande grufföretags förmåga att bära en sådan börda än enligt det i årets proposition föreslagna syste-

met. På samma gång alltså för de mindre gifvande grufvorna afgälden lättas, kommer den, bestämd exempelvis till tjugu procent, att för de mera vinstgifvande innebära en icke obetydlig höjning af det belopp, som med tillämpning af bestämmelserna i det förut framlagda förslaget skulle till staten utgå. Äfven för statskassan direkt komme således en ändring af sistberörda bestämmelse i den af oss föreslagna riktning att innebära en fördel.

Vi föreslå på grund af det nu anförda, att afgäld må få utgå med 20 procent af den upplåtna grufvans nettovinst, beräknad på så sätt att från de å området vunna produkternas saluvärde afdrages sammanlagda beloppet af de direkta brytningskostnaderna (dessa bestämda på sätt nedan vidare utvecklas) ökad med en tredjedel.

Att helt allmänt stadga afdrag för de direkta brytningskostnaderna synes oss icke lämpligt, utan torde vara nödigt att tydligt angifva för hvilka kostnader afdrag må göras, därvid endast utgifter som stå i ett mera direkt samband med de ifrågavarande produkternas utvinnaende ur grufvan böra medtagas. Sålunda böra ej medräknas utgifter för nybyggnader eller andra nyanläggningar ofvan jord, då ju dessa arbeten i regel hänföra sig till den fortsatta grufdriften, icke till ett visst års drift. Däremot böra upptagas utgifterna för grufbyggnadsarbeten under jord, tillrednings- och undersökningsarbeten, brytning, uppfordring, skrädning, anrikning samt transport till skrädnings- eller anrikningsplats äfvensom reparationer och underhåll af byggnader ofvan jord. I fråga om grufbyggnads- och tillredningsarbeten synes tvekan kunna råda, huruvida dessa i allo böra här medtagas. Större schaktsänkingsarbeten exempelvis äro otvifvelaktigt af den natur, att kostnaderna för dem principiellt sedt icke böra läggas på endast det år, under hvilket arbetena företagas, utan böra på ett flertal år fördelas. Då emellertid beträffande det mesta af arbetet under jord, såsom ortdrifningar etc., kostnaderna själfallet böra påläggas det löpande året, och näppeligen någon praktisk möjlighet finnes att skilja mellan sådana arbeten, hvilka påföras löpande året, och dem, som böra på längre tid fördelas, synes nödvändigt att hänföra utgifterna för alla arbeten af detta slag till dem, för hvilka vid afgäldens bestämmande afdrag må ske. Någon väsentlig nackdel för kronan torde ej vara att häraf befara, efter som ju, därest ett visst år afdraget för dylika kostnader blefve större än efter en riktig uppskattning skulle vara fallet, i stället mindre afdrag komme att göras de följande åren.

De direkta utgifter för ifrågavarande arbeten, för hvilka afdrag må ske, äro först och främst löner och naturaförmåner till arbetare och arbetsförmän jämte afgifter för deras olycksfallsförsäkring samt utgifter för arbets-

material och redskap. Vidare böra hit räknas utgifter för den för ifrågasvarande arbeten använda kraft. Därest kraften erhålles genom köp från särskildt företag, skall sålunda afdrag ske för de afgifter, som härför erläggas, därvid dock naturligtvis kontroll måste öfvas i fråga om de upptagna beloppens storlek. Om grufinnehafvaren från egen anläggning, vare sig vattenkraft- eller ångmaskins- eller annan anläggning, skaffar sig den erforderliga kraften, bör han tydligen äga rätt afdraga motsvarande belopp, alltså ej blott de löpande utgifterna för kraftens erhållande, såsom exempelvis vid en ångmaskinsanläggning bränsle, oljor, maskinist, etc., utan äfven skälig ränta och amortering å själfva anläggningskapitalet. Användes kraftanläggningen att producera kraft äfven för annat ändamål, bör gifvetvis endast en proportionell del af utgifterna upptagas. Onekligen innebära de nu föreslagna bestämmelserna beträffande utgiften för kraft i viss mån ett afsteg från de principer vi ansett eljest böra följas, men någon möjlighet att undvika denna olägenhet torde näppeligen finnas. Att icke upptaga dessa utgifter bland dem, för hvilka afdrag må ske, torde ej vara riktigt, helst vid vissa grufföretag samma utgifter kunna uppgå till afsevärda belopp, vid andra däremot äro ganska ringa.

Såsom allmänna omkostnader, för hvilka särskilda afdrag alltså ej få ske, böra räknas ränta och amortering af kapital, som nedlagts eller användes för rörelsens bedrivande, med undantag dock i fråga om kapital som nedlagts å kraftanläggning, vidare för utgifter för nybyggnader eller nyanläggningar ofvan jord, samt slutligen för skatter och onera, administrations- och andra förvaltningskostnader. Afdrag för dessa allmänna omkostnader får grufinnehafvaren anses erhålla genom det föreslagna tillägget å de direkta brytningskostnaderna.

Då vi hittills talat om värdet af de utvunna produkterna, från hvilket de uppräknade afdragen skulle ske, har lämnats öppet, huruvida härmed afses värdet af de under ett visst år försälda eller bortförda produkterna eller ock värdet af de produkter, som under ett visst år från grufvan utvunnits och bragts i det skick, hvori uppskattningen af deras värde skall ske. Enligt det förra alternativet skulle det belopp, hvarå afgälden för visst år borde utgå, sålunda beräknas, att från bruttovärdet af de under året försälda eller från arbetsplatsen bortförda produkterna afdragas kostnaderna för dessa produkters utvinnande ur grufvan. Då ofta komme att inträffa, att de produkter, som såldes ena året, utvunnits under ett eller flera föregående år, blefve följdén att för brytningskostnadernas bestämmande räkenskaperna vanligen måste genomgås för flera år. Förfarandet blefve nog synnerligen besvärligt, särskildt i det fall att flera olika slags malmer utvunnes ur grufvan. Enklast synes därför utan tvifvel vara att

såsom underlag för beräkningen taga värdet af de under ifrågavarande år *utrunna* produkterna, då ju jämväl afdragen komma att hänföra sig till samma år och alltså hvarje års räkenskaper bilda ett helt för sig. Visserligen kan då ofta inträffa att uppskattning af värdet måste ske utan ledning af försäljningsfakturer eller dylikt. Emellertid torde äfven därför utan med kännedom om produkternas beskaffenhet, grufvans läge och andra inverkan omständigheter en riktig uppskattning af värdet kunna utan större svårighet åstadkommas, och synes oss därför anmärkta förhållandet icke innebära någon afsevärdare olägenhet. Med hänsyn till det nu anförda anse vi oss böra förorda användandet af den sist nämnda utvägen. Mot vårt förslag härutinnan kan väl anmärkas, att om priset på produkterna är sjunkande, och sålunda värdet uppskattats högre än det pris tillståndshafvaren sedermera för dem erhåller, han nödgas betala afgälden efter en vinst, större än den han i verkligheten bekommit. Härvid vilja vi emellertid framhålla, att å andra sidan, om priserna äro stigande, afgälden kommer att utgå efter ett lägre belopp än det verkliga försäljningspriset. Vinst och förlust i detta hänseende torde alltså motväga hvart annat. I sammanhang härmed förtjänar påpekas, att afgälden ju kommer att inbetalas först flera månader efter brytningsårets utgång. I regel bör därför försäljningssumman för vederbörande år hafva hunnit inflyta innan afgälden betalas, och någon ränteförlust i detta hänseende torde därför icke behöfva ifrågakomma. I öfrigt anse vi oss böra framhålla, att afgälden, äfven om den bestämmes utgå efter nettovinsten, icke är att betrakta såsom en skatt utan som en afgift för rätten att begagna grufvan och att afgäldens utgörande följaktligen ej bör vara beroende af när eller huru tillståndshafvaren använder sig af de vunna produkterna.

I följd af de förändrade bestämmelser om sättet för afgäldens beräkning, som vi alltså anse oss böra förorda, torde vara nödigt vidtaga motsvarande förändring i de uti sista stycket af förslaget 25 § upptagna stadgandet om tillståndshafvarens åligganden i och för afgäldens riktiga bestämmande. Att mindre ändringar äfven i åtskilliga andra §§ torde blifva nödiga, är tydligt.

Ett förslag till ny lydelse af 25 § i öfverensstämmelse med de åsikter vi nu framställt, åtföljer denna vår skrifvelse.

Beträffande de i förslaget upptagna inlösningsbestämmelser, hvilka vi i öfverensstämmelse med det oss gifna uppdrag underkastat närmare granskning, hafva vi ej funnit skäl till invändning mot principen i desamma. I anledning af de förändrade bestämmelser om afgälden, som vi

nu föreslagit, torde emellertid vara nödigt göra viss ändring i 36 §:s stadgande om ersättning för värdet af utförda blottlägnings- och tillredningsarbeten. Enligt hvad ofvan angifvits skulle ju vid beräkandet af afgälden för visst år afdrag få ske för alla under det året utförda arbeten af detta slag. Föreligga nu vid inlösningstillfället dylika arbeten af beskaffenhet att ersättning därför skall enligt bestämmelsen i 36 § lämnas, bör denna tydligen utgå endast med 80 procent af dessa arbetens värde, då ju tillståndshafvaren förut genom afdrag vid afgäldsberäkningen godtgjorts 20 procent däraf.

Ett exempel torde klargöra detta.

Vi antaga att en grufnehafvare ett visst år nedlagt 10,000 kronor i framtidsarbeten, för hvilka han alltså enligt de af oss föreslagna bestämmelser har rätt göra afdrag vid nettovinstberäkning, och att han under samma år det oaktadt haft en nettovinst af 20,000 kronor. Hade ej dessa framtidsarbeten företagits, skulle han följaktligen haft en nettovinst af 30,000 kronor.

Afgälden skulle, efter 20 procent å nettovinsten, utgjort

om framtidsarbetena ej företagits	6,000 kr.
i det antagna fallet	4,000 »

Skillnaden alltså 2,000 kr.

Genom minskning i afgäldsbeloppet har tillståndshafvaren sålunda erhållit godtgörelse för 20 procent af kostnaderna för ifrågavarande arbeten.

Vi antaga nu vidare, att grufvan skall inlösas och att ifrågavarande arbeten äro af beskaffenhet att enligt principen i 36 § full ersättning för dem bör utgå (d. v. s. att de genom dessa arbeten blottade och tillredda mineraltillgångar icke till någon del af tillståndshafvaren utbrutits och att arbetena varit för ändamålet behöfliga). Grufnehafvaren är då berättigad att erhålla full godtgörelse för berörda arbeten, men när han, efter hvad nyss anförts, redan genom minskning i afgäldsbeloppet bekommit ersättning med 2,000 kronor för arbetena, återstå vid inlösningstillfället endast 8,000 kronor att ersätta, d. v. s. 80 procent af nämnda kostnader.

Om grufnehafvaren något år verkställt framtidsarbeten i sådan omfattning, att kostnaderna därför *öfverstigit* den vinst, som grufvörelsen eljest skolat lämna, har visserligen, i den mån så skett, någon godtgörelse i form af minskning i afgälden ej kommit honom till godo, men synes man kunna vid affattning af regeln i 36 § frånse dylika fall, då dessa väl endast undantagsvis komme att inträffa. För öfrigt komme ju alltid

att stå i grufnehafvarens eget skön att anordna ifrågavarande arbeten så, att den eventualitet, hvarom nu nämnts, undvikes.

Äfven i ett annat afseende torde i följd af hvad nu föreslagits angående afgäldens utgående ändring böra ske i bestämmelserna om kronans inlösningsrätt, nämligen i fråga om den tid från grufdriftstillståndets meddelande, efter hvilken kronan äger rätt uppsäga detsamma. Den tid, 20 år, under hvilken enligt förslaget tillståndshafvaren är ovillkorligt berättigad behålla grufvan, är gifvetvis ur synpunkten af grufvaringens uppmuntran väl kort. Det skäl, som förut förelåg, att sätta tiden så kort, nämligen att uppsägningsrätten utgjorde medlet för kronan att i fråga om sådana grufvor, från hvilka kronan genom den föreslagna royaltyn skulle erhålla ett i förhållande till dess afkastning allt för ringa belopp, förmå tillståndshafvaren att åtaga sig den högre royalty, som kunde finnas skälig, och att alltså denna uppsägningsrätt för att blifva af verkligt värde borde kunna begagnas inom icke allt för lång tid efter tillståndets meddelande, detta skäl torde ej längre kunna åberopas, därest afgälden bestämmes utgå i enlighet med af oss nu föreslagna grunder. Tiden synes oss följaktligen böra kunna förlängas med åtminstone 10 år.

Stockholm den 22 december 1909.

Gustaf Appelberg. P. M. Carlberg. G. A. Granström.

Nils Hedberg. O. V. Lundberg.

Bilaga.

25 §.

1 mom. Tillståndshafvaren skall för hvarje kalenderår till kronan erlägga en afgäld (royalty), utgående efter den beräknade nettovinsten af grufföretaget. Denna afgäld skall utgå, där grufdriftstillståndet meddelats jämlikt 20 § 1 mom., med tjugo procent af nämnda nettovinst samt eljest med den procent, konungen bestämmer.

Skulle afgälden, sålunda beräknad, för något kalenderår icke uppgå till tjugufem kronor för hvarje hektar af det upplåtna området, skall tillståndshafvaren likväl vara skyldig att för det år erlägga afgäld med nämnda belopp.

Konungen äger, på särskild ansökan, att när skäl därtill äro, för viss tid, högst tio år, medgifva tillståndshafvaren befrielse från eller ned-sättning i den sålunda stadgade afgälden i hvad den öfverstiger det i förra punkten omförmälda belopp.

2 mom. Nettovinsten, hvarefter afgäld skall utgå, beräknas sålunda, att från saluvärdet på arbetsplatsen af alla under året vunna mineraliska produkter i det skick, hvari de efter handskrädning eller mekanisk behandling befinnas, afdrages sammanlagda beloppet, ökad med en tredjedel, af de direkta utgifterna under året för följande arbeten, nämligen

grufbyggnader under jord,
tillrednings- och undersökningsarbeten,
brytning,
uppfordring,
skrädning,
anrikning samt
transport till skrädnings- och anrikningsplats,
äfvensom reparationer och underhåll af byggnader ofvan jord; hvar-
vid må såsom utgifter för berörda arbeten upptagas
löner och naturaförmåner till arbetare och arbetsförmän jämte af-
gifter för deras olycksfallsförsäkring,
kostnader för arbetsmaterial och redskap samt
utgifter för den för arbetena använda kraft, bland hvilka utgifter
må, om tillståndshafvaren från egen anläggning tillhandahåller kraften,

utom direkta utlägg inräknas jämväl skälig ränta och amortering å det för denna anläggning använda kapital.

Afdrag må icke ske för ränta och amortering i öfrigt å det i grufdriften nedlagda kapital, för utgifter för nybyggnader eller nyanläggningar ofvan jord, för skatter och onera, förvaltningskostnader eller andra allmänna omkostnader.

3 mom. Det åligger tillståndshafvaren ej mindre att före den 1 maj hvarje år till bergmästaren insända nödiga uppgifter till ledning för afgäldens bestämmande enligt de stadganden, som kunna härutinnan varda meddelade, än äfven att vid anfordran tillhandahålla vederbörande räkenskaperna för företaget jämte verifikationer äfvensom förefintliga analyser af de vunna produkterna; och skall tillståndshafvaren därjämte vara skyldig att underkasta sig den särskilda inspektion af arbetena, som för afgäldens bestämmande kan finnas erforderlig.
